

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku F. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 marca 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 27 października 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 października 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację F. T. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. o prawo do emerytury.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy, wskazując w uzasadnieniu wyroku, że wnioskodawca nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, pracy kierowcy ciągnika o jakiej mowa w wykazie A dziale VIII pozycja 3 Rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., gdyż głównie realizował prace polowe, jak sam wskazał, a nie prace w transporcie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że wnioskodawca wykonywał pracę w charakterze kierowcy ciągnika, zajmując się głównie pracami polowymi. Skoro wnioskodawca zajmował się wykonywaniem szeregu prac polowych, brak jest podstaw do uznania, że

charakter tych prac jest analogiczny do prac kierowcy ciągnika wykonywanych w transporcie, czyli w ruchu drogowym, przy uwzględnieniu wszystkich panujących w ruchu drogowym warunków, jak i obciążeń. Zdaniem Sądu Apelacyjnego okresy pracy w charakterze traktorzysty przy pracach polowych nie mogą być zaliczone do stażu pracy w warunkach szczególnych. Bez znaczenia w kontekście powyższych rozważań pozostaje to, czy wnioskodawca w niektórych okresach rzeczywiście pracował w pełnym wymiarze czasu pracy, tak jak twierdzi, mimo formalnego zmniejszenia etatu do 1/8 czy 1/4.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 2 i § 4, poz. 3 w wykazie A dział VIII rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, art. 184 ust. 1 w Ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z § 2 i § 4, poz. 3 w wykazie A dział VIII Rozporządzenia z 1983 r. w zw. z art. 2, art. 32 § 1 i § 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także na naruszeniu prawa procesowego mającego istotny wpływ na rozstrzygnięcie: art. 321 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o wyznaczenie rozprawy z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w postaci ustalenia, czy praca kierowcy ciągnika powinna być rzeczywiście rozróżniana na pracę wykonywaną w transporcie i pracę wykonywaną przy pracach polowych, zważywszy na wskazane zarzuty (petitum skargi). W uzasadnieniu skargi wskazał, że „zasadność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika przede wszystkim z jej oczywistej zasadności”, gdyż Sąd Apelacyjny oddalił apelację powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wskazujących na zaliczenie wyłącznie okresów pracy kierowcy ciągnika w transporcie, a nie przy pracach polowych, do pracy w warunkach szczególnych, gdzie przedmiotem sporu było ustalenie okresów wykonywania pracy od 1 stycznia 1992 r. do 31 marca 1992 r. oraz okresie od 1 listopada 1992 r. do 30 kwietnia 1993 r., co w sposób oczywisty stało w sprzeczności z ustaleniem wykonywania pracy w warunkach polowych z uwagi na sezonowość pracy w rolnictwie. Ponadto konieczność rozpoznania skargi kasacyjnej wynika zdaniem skarżącego z istniejącej rozbieżności w orzecznictwie

sądów powszechnych, a także praktyce orzeczniczej ZUS, które polemizują z orzeczeniami Sądu Najwyższego i rozróżnieniem czynników szkodliwych przy wykonywaniu pracy w warunkach szczególnych przy wykonywaniu pracy kierowcy ciągnika przy pracach polowych oraz w transporcie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie odnosił się już do wskazanego problemu dotyczącego pracy kierowcy ciągnika w transporcie i przy pracach polowych. Zdaniem Sądu Najwyższego zatrudnienie traktorzysty przy pracach polowych w rolnictwie nie stanowi pracy w szczególnych warunkach z wykazu A, dział VIII, poz. 3 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, czyli pracy kierowcy ciągnika w transporcie (wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 16 grudnia 2016 r., II UK 512/15, LEX nr 2202499). Prace kierowcy ciągnika w transporcie i w rolnictwie - mimo podobieństw - nie są tożsame, a w konsekwencji różny jest stopień narażenia osób wykonujących te prace na ekspozycję czynników szkodliwych dla zdrowia w obydwu wymienionych branżach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., I UK 154/16, LEX nr 2305919). Nie można uznać, że praca traktorzysty jest zawsze pracą "w transporcie", także wówczas, gdy kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika rolniczego prace polowe (np. siew, orze, nawozi, spulchnia glebę, wykonuje opryski itp.) bądź zajmuje w czasie zimy odśnieżaniem i posypywaniem dróg (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 45/16, LEX nr 2297415). Praca kierowcy ciągnika wymaga wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, jest również uciążliwa ze względu na specyficzny czas pracy kierowcy uzależniony od zleconych mu zadań transportowych. Obciążeń takich nie ma, jak uznał ustawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace polowe. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 76/16, LEX nr 2252218). Gdyby praca traktorzysty miała swoje uzasadnienie jako praca w szczególnych warunkach, to niewątpliwie tak ująłby ją prawodawca w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wówczas w pierwszej kolejności odpowiedni zapis znalazłby się w dziale X wykazu A, dotyczącym rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 43/16, LEX nr 2258058).

Odnosząc się do pozostałych okoliczności w pierwszej kolejności należy zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych

elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527). W świetle powyższego za nieprawidłowe należy uznać wskazanie przez skarżącego podstaw przedsądu w uzasadnieniu skargi.

Skarżący upatruje oczywistej zasadności skargi w orzeczeniu przez sądy *meriti* ponad żądanie odwołania, poprzez rozstrzygnięcie kwestii, która nie była sporna między skarżącym a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Nieprawidłowe było jego zdaniem zakwestionowanie samego charakteru pracy, to jest wykonywania przez skarżącego pracy w szczególnych warunkach przez 14 lat 11 miesięcy i 4 dni w sytuacji, gdy przedmiotem odwołania był jedynie okres od 1 stycznia 1992 r. do 31 marca 1992 r. oraz okresie od 1 listopada 1992 r. do 30 kwietnia 1993 r., a okolicznością sporną faktyczny wymiar czasu pracy. Skarżący zdaje się nie dostrzegać, że zakres postępowania sądowego wyznacza przedmiot wydanej przez organ rentowy decyzji, nie zaś wyłącznie zakres odwołania. Sąd ubezpieczeń społecznych, choć nie ustala prawa do świadczeń *ab initio*, gdyż jego rozstrzygnięcie odnosi się do zaskarżonej decyzji, samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszystkie kwestie związane z prawem lub wysokością świadczenia objętego decyzją. W sprawie, w której wniesiono odwołanie od decyzji w przedmiocie odmowy prawa do emerytury przedmiotem sporu wyznaczającym zakres rozpoznania i orzeczenie sądu ubezpieczeń społecznych są wszystkie okoliczności wzięte pod rozwagę przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji, a nie np. w sprawie o prawo do emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, poszczególne okresy takiej pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2013 r., I UK 555/12, LEX nr 1383249).

Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK

123/17, LEX nr 2496319). Nie może być mowy o rozbieżności w orzecznictwie wtedy, gdy wprowadzie w pewnej fazie stosowania jakiegoś przepisu przez sądy, a zwłaszcza przez Sąd Najwyższy, doszło do rozchwania wykładni albo wyraźnych różnic jurysdykcyjnych poświadczonych odmiennymi rozstrzygnięciami, jednak następnie - po wyjaśnieniu występujących kontrowersji i uzgodnieniu stanowisk - ugruntowany został pogląd, który uzyskał przewagę i ukształtował wykładnię oraz oparte na niej orzecznictwo, niewykazujące już później odchyłań. Inaczej mówiąc, powoływanie się na rozbieżność w orzecznictwie sądów jako przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie może dotyczyć rozbieżności, która została już usunięta przez ukształtowanie się wyraźnej, umocnionej i stabilnej linii orzeczniczej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016 nr 2, poz. 29).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.